

Sevgili P.D.A üyeleri,

Aramıza yeni katılan üyeler ve hepimiz için “Evde Pembe Domates 2007 Serüveni”nde işe yarayabilecek ipuçları, geçmiş deneyimler, malzeme ve bakım önerilerini bir dosyada toplamak istedik...

Bu “PDA Rehber”inin ¹, 2007 içindeki paylaşımlarla, gelişerek, zenginleşerek ilerde bir “ortak yapım”a dönüşmesi dileğiyle, hepimize “iyi serüvenler”!...

Mehmet – Avniye TANSUĞ

Nisan 2007, İstanbul

---

¹ Her hakkı saklıdır, P.D.A üyelerinin katkılarıyla oluşturulan bu belgeden izinsiz alıntı yapılmaması beklenir.

BAŞLARKEN

P.D.A. 2007 MANİFESTOSU

- Bizler, 2006'da bu ülkenin ürünü olan ve gelecek kuşaklara miras bırakılması gereken doğal tohumlara, nesli kurumaya yüz tutan, leziz "pembe domatesler" üzerinden sahip çıktık!
- Onları 2007 ve gelecek yıllarda da evlerde, balkonlarda, bahçe ve tarlalarda, "temiz" toprak ve doğal yöntemlerle yetiştirmeye azimliyiz!
- Onların da bu domatesleri aynı renk, aynı güzel koku, aynı lezzet ve aynı doğallıkta sürdürebilmesi için elde ettiğimiz tohumları çocuklarımıza ve gelecek kuşaklara aktarmakla sorumluyuz.
- Bunun için kendi aramızda yardımlaşırken tohumlarımızın genetiği ile oynanmaması, "terminatör" teknolojiler eliyle endüstriyel hale gelmemesi için pembe domates ağının genişlemesine çalışacağız! Bu Manifesto'yu okuyup, benimseyip, koşullara uygun davranmaya söz verenler PDA üyesi olabilirler...

<http://pembedomates.blogspot.com>

Bu Manifestoyu okuyup onaylayan ve elde edeceği bilgi, deney ve yeni doğal pembe tohumlarını diğer PDA üyeleri ile paylaşmayı kabul eden herkes P.D.A'na üye olabiliyor bildiğiniz gibi...

2007 ekim mevsimine girerken hemen hepimizin elinde doğal pembe domates tohumları var. Şubat 2007'de İstanbul'daki I.PDA Buluşması'na katılanlar biraz daha şanslı çünkü onlarda farklı kaynaklardan ve çok sayıda tohum var. Bu vesile ile o kaynaklara tekrar göz atalım:

- a) Ana kaynak Çerkesköy'den Hafize Baliç. 2006 dikimi onun domatesleri ile yapılmıştı. Ondan çıkan fideleri geniş çaplı diken:
  - a. Metin Varol – Tekirdağ
  - b. Rasim ve Hümeysra Konyar – Şile
  - c. Tansug'lar (Daha çok Metin Varol'un yetiştirdiklerinden aldıkları)Şubat toplantısında önemli ölçüde tohum dağıttılar.
- b) Omercan Organik Tarım Çiftliği/ English Gardens – Bu kaynaktan yetişen pembe domateslerin bu organik çiftliğin üyesi olduğumuz için biz tadını biliyoruz. Ancak onların tohumlarını biz de ilk kez bu yıl dikip göreceğiz.
- c) Selim Güleç'in Hatay'ın Serinkuyu ve Kuzeytepe beldelerinden bulup yolladığı, Yüksel Atar ve Sıdika Kurt tarafından onlarca yıldır doğallığı bozulmadan yetiştirilmiş pembelerin tohumları.

Bu tohumlardan "English Gardens" ile Konyarlar'ın toplantı sırasında tamamen tükendiğinden toplantıya katılmayanlara posta ile yolladığımız tohumlar daha çok Metin Varol – Tekirdağ ve Hatay kaynaklı olanlar... Bu konuda ayrıca şu belgelere bakabilirsiniz:

2006 Pembeleri: http://picasaweb.google.com.tr/TANSUGLAR/PDA_2006

2006 Özet Sunumu: http://www.pembedomates.com/DOSYALAR/pda_subat_2007.pdf

İlk İş: Pembe domates tohumlarının çimlendirilmesi

MALZEME:

KAP: Temiz kaplar. Sıkıştırılmış kağıt, “viol”, 5-6 cm. derinliğinde tepsiler, tava yoğurdu kabı gibi küçük kaplar. (*Burada “doğallığı bozmama” ilkemiz için dikkat edilecek bir nokta sıkıştırılmış kağıttan yapılan çim kaplarından bazılarında, sulandıkça toprağa kendini katacak “büyüme hormonu” olanlardan kaçınmak... Ne olduğu belli değil çünkü. Etiketina dikkat etmek gerek.*) Bu kapları iki aşamada kullanacağımız için şayet dışardan hazır satın alıyorsanız, ikinci aşamada kullanacağınız 8-10 cm. uzunluğunda kağıt saksılardan da tohum sayınıza yakın adette alın. (Bkz. “Aşağıda İkinci iş: Fide yapmak”.)

ORGANİK TORF: Adana’dan üyemiz Mehmet Saygın, ziraat malzemeleri satan bir dükkandan aldığı “Klasman Potgrond P” marka bir torf tavsiye ediyorsa da İstanbul ve diğer kentlerde bunu bulamayanlar çok. Şimdiye dek kullandığımız “Anadolu Organik Torf” iyice ufalanarak kullanıldığında da hiç fena sonuç vermiyor. Geçen yıl Compo’nun Organik sebze torfu ve toprağı tavsiye edilmişti ki onu da hiçbir yerde bulamamıştık. (Toprak meselesine aşağıda yine değineceğiz.)

ÖRTÜ: Kapların üzerine örtmek için. Cam, sera naylonu, ya da hazır satılan plastik çim kaplarıyla birlikte gelen plastik saydam kapak. Aşağıdaki çimlendirme kabı “Erin” marka. Koçtaş’larda bolca bulunuyor. (*Ama aynı markanın en küçük boy –2-3 cm.lik-kağıt kaplarında yukarda sözettiğimiz büyüme şeyinden var, ona dikkat etmek lazım!*)

Buraya kadar sözüedilen malzemelerle ilk çimlendirme ve ekimin nasıl olduğunu gösteren bir resim albümü yaptık ve siteye yükledik:

<http://picasaweb.google.com.tr/TANSUGLAR/PDATANSUG2007>

Mehmet Saygın’ın “Pembelerimin Gidişatı” sitesi:

<http://www.mehmetsaygin.com/pda/pembedomatesnotlari.html>

Şimdi işin “nasıl”ına PDA –Ankara üyesi **Gökhan Elmacıoğlu**’nun kaleminden ve daha yakından bakalım:

“ÇİMLENDİRME

Ne zaman ekilir ? Bu yaşadığınız yere bağlıdır. Güney ılıman iklimleri (Ege Akdeniz) için Şubat sonu, Kuzey ılıman iklimleri için Mart Ortası-sonu, Karasal iklimler için Nisan sonu gibi ekim yapılır. Ekim çimlendirme ekimi için yassı bir yoğurt kabı alınır, dibine su tahliye delikleri açılır, 2/3 oranında temiz torfla doldurulur, hafif bastırılarak biraz sıkıştırılır, üzerine domates çekirdeklerimiz 2,5-3 cm ara ile düzgün sıra halinde dizilir. Üzerlerine 2-3 mm yi geçmeyecek şekilde torf serpilerek örtülür çok hafif bastırılır. Sonra spreyle sulama ile torf ıslatılır, iklime bağlı olarak yüzeyin devamlı nemli kalması için günde 3-4 kez spreyle sulama yapılır (Suyu abartmayın fazlası en az azı kadar zararlıdır). Hatta nemli korumak için çimlenme başlayıncaya kadar kabın ağzı hava dolaşımını tamamen kesmeyecek şekilde kısmen bir cam parçası ile kapatılabilir. Çimlendirme sürecinde bu kap ‘indoor’ tabir edilen oda içi koşullarda tutulur, kesinlikle dışarı çıkartılmaz. 4-6 hafta içinde topraktan başını çıkaran fideler görülerek mutlu olunur.”²

Gökhan Bey, 2007 serüveni için de aşağıdaki ek bilgileri yollamıştı: ³

“Çimlendirme zamanı öncelikle yaşanan yerin iklim koşullarına bağlı. Yani fide esas yerine ne zaman alınacaksa (Geç bahar donu afetine uğramamak için) bundan 4-6 hafta önce ekim yapmak gerek. Mevsimsel en düşük sıcaklıklar için <http://www.meteor.gov.tr/2006/tahmin/tahmin-iller.aspx> den kendi ilimizi seçip altta aylara göre en düşük sıcaklıklara bakarak fikir edinebiliriz.

Burada kişisel imkanlar devreye girer. Küçük bir sera sahibi olanlar daha erken başlayabilirler. İlk çimlendirmede (basit bir tava yoğurdu kabında olur) oturma odamızı ya da biraz daha serin bir yeri kullanabiliriz. 10-15 derece ortalama fazlası ile yeterli olur. Sıcak çok fazla değilse 3-4 haftada çimlenme başlayıp ilk iki yaprak yere paralel olur ilk şaşırtma yapılır, burada kap derinliği hiç olmazsa 10 santimetre civarı olmalıdır. Sıcaklık ve besleme çok iyi olursa fideler hızlı gelişir ve dışarıda buz gibi hava varken elinizde dikime gelmiş fideleriniz olur ki özel bir yeriniz yoksa bunun anlamı başınız belada demektir.

Sapıtan iklimi de dikkate alarak benim önerim elimizdeki tohum stoğunu 3 parçaya bölmek ve bunu Mayıs ortasında ilk grubu toprağa alacak şekilde Mart 15-20 den itibaren 2 hafta ara ile çimlendirmeye başlamaktır (bu yazdıklarım biraz Ankara iklim hesabı. Tablodan da görüleceği üzere İstanbul için bunu rahatlıkla iki hafta geriye alabilirsiniz). Böylece iklimsel kazalara karşı küçük bir sigortanız olur.

Unutulmaması gereken en önemli şey domatesi bulmanın en kolay yolu en yakındaki markettir. Ama bu yiyebileceğiniz en kötü domatestir. Buna razı olmayın ve başarısızlıklardan yılmayın. Fidelerinizin hepsi ölebilir, nedenini çözecek gözlemi yaptıysanız bu en büyük kazanımınızdır. Genel bitki pratiğiniz arttıkça başarı düzeyi artar. Hepimiz amatörüz ve doğa ana bazen her imkana sahip profesyonellere karşı bile çok acımasız olabilir.”

² <http://pembedomates.blogspot.com/2006/07/pda-ankara-temel-bilgiler-i-tohum-alma.html>

³ <http://pembedomates.blogspot.com/2007/02/elmaciolu-sapitan-iklime-kari-tohum.html>

Bize en has tohumları bulup yollayan **Selim Güleç** (Ziraat Mühendisi), “**Balkonda Domates Yetiştiriciliği**”⁴ başlıklı makalesinde çimlendirme konusunda şunları tavsiye etmiş:

“Tohum ekimi

İyi koşullarda saklanmış bir domates tohumu 18-22 C’ sıcaklıkta yaklaşık 12-14 günde çimlenir. Çok uzmanlaşmış fide yetiştiren kuruluşlarda mart-nisan aylarında tohum ekiminden tarlaya fidenin dikime hazır duruma gelmesi yaklaşık 45 gün’dür. Bu nedenle değerli arkadaşlarımız kesinlikle hayal kırıklığına düşmesin. Bizlerin amacı zamanla yarışmak değil hedefe ulaşmamız olduğu için yukarıda yazdıklarımı yalnızca bilgilendirme olarak değerlendiriniz.

Nasıl yaparız:

*Domates bitkisi aslında çok azimli bir bitkidir. Bu nedenle tohumların çimlenme isteği oldukça fazladır ve bizleri fazla yormaz. İki tip tohum ekme yöntemi vardır.Doğrudan yetiştiricilik yapacağımız saksıya tohum ekme, yada küçük bir kaptaki ekim yapıp daha sonra asıl saksıya dikim yapmak (**Tohum=Ekilir Fide =Dikilir**).*

Doğrudan saksıya ekim yaparsak; saksının büyüklüğüne göre 3 adet tohumu bir arada ekim çimlenme’den sonra en güçlü bitkiyi bırakıp diğerlerini sökmek, saksı çok büyükse 20 cm aralıklarla 3’er tohum ekim yine en güçlü bitkileri bırakıp bir saksıda 3 bitkiye kadar yetiştirebiliriz. Yada sonra resimde göstereceğimiz gibi geniş bir saksıda çift gövde büyütebileceğimiz bir yöntemde uygulanabilir. İkinci ekim yöntemi ise bildiğimiz plastik bardaklarda yapabileceğimiz tohum ekimidir.Bu yöntemde de önce her plastik bardağa 1 adet tohum ekilir, fide dikim aşamasına gelince (10-15 cm uzunluğuna ulaştınca) asıl saksıya dikmek.

Her iki yöntemde de tohumlar toprağa bırakıldıktan sonra üzeri 5 milimetre toprakla örtülür ve tohumlar yerinden hareket etmeyecek şekilde sulanması gerekir.

Tohumların iyice su aldığından emin olduktan sonra; Saksının yada plastik bardağın üzerini evlerimizde kullandığımız strec film ile kaparsak ısıyı kontrol altına almış oluruz ve nem kaybını önlemiş oluruz. Hazırladığımız çimlendirme ortamını biraz karanlık ancak sıcak bir köşeye koyarsak işimiz gün saymaya kalıyor demektir. 10’cu gündün sonra günlük izlemeye almamız gerekir. Çimlenme gözlemlendiği ve fidelerin 2-3 cm boyuna ulaştığı zaman saksılar güneş gören bir yere alınabilir artık. Bitki boyu strec film’e gelen kadar hiçbirşey yapmayalım. Filme bitki temas ettiği zaman bitkinin çıkabileceği kadar bir bölümü yırtarak bitkinin dışarı çıkması sağlanır. Bu zaman içinde plastik örtümüz nem kaybını önleyeceği için saksılara su vermeye gerek yoktur.”

(PDA-Adana) Mehmet Saygın ise streç film tavsiye etmiyor. Onun yerine üstünü deldiği naylon örtüyü yeğlemiş. Bize sorarsanız, şu yukarıda resmini koyduğumuz plastik saydam kapak ilk hafta içinde iyi iş görüyor. Yeterli buharlaşma ve nem açısından... Sonra domates filizleri uzayınca ilk tepe yapraklarıyla orada toplanan su damlacıklarına yapışıyorlar. Bu yaprakların hiç ıslanmaması lazım, o yüzden zaten bir hafta 10 gün içinde kaldırıp bir daha da hiç örtmüyoruz...

PDA Üyesi ve Mak. Müh. Sayın Selçuk Çiçek de Mayıs ayında gruba yolladığı tavsiyede şöyle diyor:

⁴ http://www.pembedomates.com/DOSYALAR/Selim_Gulec_Balkonda_Domates_Yetistiriciligi.zip

“- Çimlenme, doğal ya da sentetik yumuşak dokulu bir yastık (kumaş parçası) üzerinde ve tohumların üzeri de aynı kumaş ile kapatılarak spreyleme ile sürekli nemli tutulursa, 22-24 C derece arasındaki bir sıcaklıkta (tohumlar çok eski değilse) bir haftada gerçekleşir,
- Çimlenen tohumlar torf-perlit karışımı ile boğazından 1 cm aşağısına kadar doldurulmuş tava yoğurt kabına nazikçe nakledilerek üstleri 2-3 mm. torf veya yanmış koyun gübrelili toprakla örtülür. Perlitin su tutma özelliği nemin uzun süre korunmasını sağlar. Yarım doldurulmuş saksıya ekilen çimlenmiş tohumlar boyları uzadıkça güneşi görmek isteyeceklerinden uzamaya çalışacaklar ve gövdeleri çok ince olarak kalacak ve kendi ağırlıklarını bile taşıyamaz hale gelmesine neden olabilecektir,
- Şaşırtma (yer değiştirme) sırasında bitki köklerine uygulanan bitki geliştirici kimyasalları kullanmak olanaklı ama çok zehirli olduklarından ve çevreye olabilecek zararlarından ötürü kullanılmasını tavsiye edemiyorum. Zaten yer değiştirme yeterince hızlı gelişime oldukça katkı sağlıyor.”⁵

Evet, sanıyoruz “ilk iş: çimlendirme” konusunda hayli bilgi sahibi olduk. Şimdi ikinci aşamaya geçebiliriz:

İkinci iş: Fide yapmakt

MALZEME:

KÜÇÜK SAKSILAR- Tercihan sıkıştırılmış kağıttan olanlar. (Soldakiler “Flora-Tec”

marka ve “temiz”!) Temiz naylondan üretilmiş fide torbaları da çok kullanışlı bu iş için. (İstanbul’da Eminönü Çiçekçiler Çarşısı 10 Numara’da iki boy bulunuyor) . Pembe Domates web-kütüğündeki Album-II’de bol bol resmi var fide bu bahsi geçen torbalarının...⁶

TOPRAK: Torf ile devam edilebileceği gibi, bu aşamada “volkanik organik” kullanmak da çok iyi sonuç veriyor. Ufaltılmış kum görünümündeki bu toprak ilk bakışta kökleri zedeler izlenimi yaratıyorsa da aslında filizleri çimlendikleri yerden alırken toprakları ile birlikte naklederseniz “ortam” çok da değişmiş sayılmayacağı için sorun yok. “Volkanik organik” toprak suyu dengeli

tutması bakımından çok işe yarıyor. Biz geçen yıl bu toprağı “Praktiker”in bahçe bölümünden almıştık. ⁷ Bu yıl henüz almadık ama İnternet üzerinden <http://iyi.com.tr/> de alınabiliyor gibi...

⁵ <http://tech.groups.yahoo.com/group/pembedomates/message/339>

⁶ <http://picasaweb.google.com.tr/TANSUGLAR/CIMLENDIRMEDEFIDEYEPDA2007ALBUMII>

⁷ <http://pembedomates.blogspot.com/2006/05/ilk-yaam-belirtileri.html>

“Nasıl”ına yine Gökhan Bey ile devam edelim:

“Fidecikler, 1-2 santim boya gelip ilk iki yaprakları toprağa paralel hale geldikleri anda ilk nakil (Şaşırtma) zamanı gelmiş demektir. (Domates en az bir kez şaşırtılır yani yerinden çıkarılıp başka yere dikilir iki kez de yapılabilir). Artık bireysel saksılarına dikilebilirler. İkinci şaşırtma yapılacaksa bu saksıların çok büyük olmasına gerek yoktur, 8-10 cm derinlik, 8-10 cm çap yeterli olur. (Yukarıda resmi görülenler gibi – A.T.) Fidecekleri çıkartırken kökün çevresindeki 2-3 cm çapında alandaki toprak dağıtılmadan alınırsa daha kolay tutar.

Saksılara, aldığımız toprağın sığacağı küçük çukurlar açıp, fideciklerimizi buraya yerleştirip çevresini biraz bastırarak sıkıştırıp can suyunu veririz. İkinci şaşırtma ilk iki üç dal çıkıp kendini belli ettikten sonra yapılır bu seferki saksı daha büyük olmalıdır.”

İşte bahsi geçen işlemden sonra fide olmaya hazırlanan pembeler:

Üçüncü iş: Esas saksılara dikmek!

Elmacioğlu şöyle devam ediyor:

“Domates, kökü merkez olmak üzere yaklaşık 20 ila 25 cm alana kök atar dolayısıyla bir tek domatesin dikileceği saksı minimum 40-50 cm olmalıdır. ‘E bunu evde nasıl yapayım?’ diyeceksiniz. 30 cm çap yeterli olur. Derinlik de 20 cm civarı idare eder. Ne zaman açık havaya çıkarılır ? İlk şaşırtmadan sonra çıkarılabilir ama gece sıcaklıklarının 10 C derecenin altında olmamasına dikkat edin. Eğer ikinci şaşırtma yapmayacaksanız ilk şaşırtmadan hemen sonra yetiştirme saksısına dakin. Her nakilde toprağı iyice sulamayı unutmayın, nakil bitki için ciddi bir stres kaynağıdır, ilk birkaç gün biraz buruşuk olabilirler. Kök çevresi toprağını dağıtıp kökü haraplırsanız da ölürlər.

*İyi Domatesler
Gökhan”*

İşte tam da burada hafiften bir itirazımız var Sayın Elmacioğlu'na. 30 cm çap bile az gelirken, 20 cm. derinlik bu canlıları fena halde zorluyor. Ne oluyor? Onlar yine

programlandıkları üzere çalışmalarını sürdürüyorlar ama meyvaları “küçücük” oluyor. Ha, bir de siz “mahcup” oluyorsunuz! İstanbul toplantısında “tarlacılar” derinliği sonsuz olmasına rağmen yatayda 1 metrelerden bahsettiler! Hatta bir tanesi daha ileri gidip “*bu iş balkonda filan olmaz*” bile dedi!

Bugün bir yeni üyemize esas saksılar konusunda şöyle yazdık:

“...Fide kaplarına geçirdiğinizde, onların içinde kocaman olacaklar. Gövdeleri 1 cm. çapa, dalları 6-7 dala, yaprakları da 20-25'e yükselecek... İşte o zaman asıl saksılara geçecekler ki onlar da en az 40-50 cm. çap ve en az 50 cm. yükseklikte olmalı. (Biz Bauhaus'un bahçe reyonunda bu ölçülere en yakın olanlarından bulup şimdiden aldık birkaç tane. Aşağıdaki resim; 50 cm. çap 65 cm. yükseklik.) Çünkü yaz boyunca bir iki kere yükselen gövdeyi örtecek gibi, 'toprak eklemesi' yapacağız. Buna 'boğazlama' diyorlar. Blogdaki ana sayfaya konan PDA Arama motoruna ya da Google'a 'evde bogazlama' yazıp bakarsanız, bu konuda bizim geçen yıl yaşadığımız sorunları ve çözümleri bulabilirsiniz.”⁸ O yüzden yerden çokca yüksekte saksılar

edinip, toprağı önce saksının yarısına kadar koyarak ilk dikimi yapmak, bir ay sonra biraz daha toprak eklemek gerekecek. O zamana kadar daha çok haberleşiriz.”

Evet o zamana kadar (yani Mayıs 2007) bu “Rehber”in ikincisi için de malzemeleri tazeleriz. Şimdi bu bölümün “Malzeme” konusunu özetleyip müsaade isteyelim!

SAKSILAR: Ne kadar geniş, o kadar iyi, ne kadar derin o kadar daha da iyi. Kocaman tenekeler de olabilir...

TOPRAK: Ormandan temiz toprak ya da “organik toprak”.⁹

İyi pembe domates serüvenleri...

⁸ <http://pembedomates.blogspot.com/2006/07/kelebek-etkisi-evde-boaz-doldurma.html>

⁹ <http://www.englishgardens.com.tr/tr/soils.php> (Biz Çubuklu'daki English Gardens topraklarını kullanıyoruz.)